

Ηλέκτρα Λαζάρ*

Το υπάκουο χέρι και η κατάσταση του αλλήθωρου

Το να φιλολογούμε για την εξέγερση σε μία εποχή του τέλους της πολυφωνίας, σε μία εποχή που ο σκεπτικισμός και η κριτική αντιμετωπίζονται με όρους εθνικής προδοσίας, σε μία εποχή που οι λέξεις περιφέρονται βγάζοντας μας τη γλώσσα[1], πέραν από επικίνδυνο είναι και ριζικά εσφαλμένο. Όπως και το καθετί, έτσι και η έννοια της εξέγερσης αναπτύσσεται ανάμεσα στη συγχρονία και τη διαχρονία. Το σύγχρονο μάτι βλέπει τα εξεγερσιακά επεισόδια με ένα κάποιο δέος· το άλλο μάτι, το μάτι του περιθωρίου το συμμετέχον στην χρήση και αντίληψη του ανώφελου του παρωχημένου του τι αξίζει να επεξεργαστεί και τι όχι, βλέπει την σημερινή ανοιχτωσιά στην εξέγερση ως τον καινούργιο χωροχρόνο μίας φεουδαρχίας και μίας εξουθενωτικής προσπάθειας να γεννιέται συνεχώς το παροντικό. Ο άνθρωπος στο τίποτα του, στις πενιχρές του λέξεις, πρέπει να είναι ο άνθρωπος του σήμερα, συμμετέχοντας είτε από άγνοια είτε από αδιαφορία στη δημόσια παρακμή: εύκολα κατευθυνόμενος προς μία τάση, γινόμενος ο άφαντος της εποχής του, κι όταν λέω άφαντος, εννοώ ακαριαία αζεχώριστος από αυτήν.

Έτσι κι ο ποιητής. Όχι ότι θα 'θελα να απαντήσω, στο σημείο αυτό, από πότε η φιλολογία της εξέγερσης διατηρεί σχέσεις με το «κόμμα» των ποιητών... Δεν έχει περάσει πολύς χρόνος που ο ποιητής (ο καλλιτέχνης γενικότερα) απελευθερώθηκε επιτέλους από το βάρος του εκφραστή της ανθρωπότητας, δηλαδή από έναν αισθητικό και υπαρξιακό μύθο, που διατεινόταν ψευδώς πως κουβαλάει, ενώ στην πραγματικότητα παρέμενε και παραμένει στενά συνδεδεμένος με το θεσμικό σύστημα που τον εκτρέφει μέχρι σήμερα. Ο ποιητής ζει με κενά μνήμης, τριγυρνάει γύρω από αυτή την ιδεολογική κατασκευή τα τελευταία χρόνια και ζώντας με αναγνώστες ή χωρίς, σχηματίζει μία νέα πολιτιστική τάξη – ή αλλιώς: έναν ακόμη τόπο καπιταλισμού. Παίρνοντας τη σκυτάλη από τον Nisbet, θα 'λεγα κι εγώ: ξύστε έναν συγγραφέα σήμερα και από κάτω θα βρείτε σχεδόν πάντα έναν επιχειρηματία.

Σε μία αποδυναμωμένη κοινωνία στέκεται παραπίσω με μισή καρδιά. Κι αυτός, ως άνθρωπος του σήμερα, στην προσπάθειά του να παραμείνει ζωντανός (ως συγγραφέας) ανιχνεύει το νέο, έχοντας το ένα μάτι στραμμένο στην πολιτική και πολιτιστική παροντικότητα και το άλλο μάτι στραμμένο στο έργο του, ούτως ώστε να πλησιάσει όσο περισσότερο γίνεται – δημιουργός μίας κατάστασης του αλλήθωρου[2].

Είναι αυτό το περιεχόμενο του τέλους; Σίγουρα όχι το αφήγημα της εξέγερσης που θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως μία κατάσταση καινούργια και ζωντανή άνευ ονόματος [ένα σκοτάδι εννοιολογικά], αφού ακόμη δυσκολευόμαστε να το γνωρίσουμε. Τι σημαίνει κάθε φορά[3] «εξέγερση»; Τι ορολογία κουβαλάει και ποια είναι τα υποκείμενα της, ή μήπως θα ήταν ύβρις να αμφισβητούμε την έννοια της εξέγερσης σε μία απόπειρα σήμερα να εξεγερθούμε από την τάση των εξεγέρσεων του παρόντος ως παρόν; Μέχρι σήμερα ο ορίζοντας μου (και που τον φέρνουν τόσο υπέροχα οι μέρες που διανύουμε όλοι μας) είναι το αναπάντητο ερώτημα ποιος πιστεύουμε ότι είναι πιο έξυπνος και πιο ηθικός σήμερα: το κράτος ή ο πολίτης; Απ' όπου κι αν το δούμε, το αδιέξοδο είναι παρόν. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι και *το παρόν* είναι αδιέξοδο· παρά μόνο μία αδιέξοδη αντίδραση στην αντίδραση.

* *Ποιήτρια, δοκιμιογράφος*

[1] Στις 18 Νοεμβρίου 2020 στις ηλεκτρονικές εφημερίδες ευρείας αναγνωσιμότητας έλαβε χώρα το εξής συμβάν ανορθογραφίας: εφημερίδες τόσο κυβερνητικές, όσο και αντι-κυβερνητικές, η μία μετά την άλλη τοποθετήθηκαν για ένα επίκαιρο θέμα κοινοβουλευτικού περιεχομένου, γράφοντας όλες «πλημέλλημα» και για πρώτη φορά η ανορθογραφία ίσως να φανερώνει κάτι διαφορετικό από τα συνήθη συμπεράσματα. Όχι τόσο λόγου, αλλά χαρακτήρα πολιτικής *τεμπελιάς* (βλ. «Ποινική δίωξη στη Ζαρούλια για τον διορισμό στη Βουλή», 18.11.2020).

[2] Βλ. το αντίθετό του σε κείμενα του Boris Groys.

[3] Λέγοντας «κάθε φορά» εννοώ αλλιώς «λαμβάνοντας υπόψη ακούραστα τα δεδομένα».